

تحليل بخش حقيقي اقتصاد ايران

۷. عملکرد رشد اقتصادي سال ۱۳۹۵
و پيش بيني سال ۱۳۹۶

معاونت پژوهش هاي اقتصادي
دفتر: مطالعات اقتصادي

کد موضوعي: ۲۲۰
شماره مسلسل: ۱۵۵۳۴
شهر يورماه ۱۳۹۶

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده.....
۲	مقدمه.....
۵	۱. بخش کشاورزی.....
۶	۲. بخش نفت خام و گاز طبیعی.....
۷	۳. بخش صنعت.....
۱۱	۳-۱. مواد و محصولات شیمیایی.....
۱۲	۳-۲. فلزات اساسی.....
۱۲	۳-۳. وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر.....
۱۴	۳-۴. محصولات کانی غیرفلزی.....
۱۵	۴. بخش معدن.....
۱۶	۵. بخش ساختمان.....
۱۸	۶. بخش خدمات.....
۱۹	۶-۱. خدمات بازرگانی.....
۲۰	۶-۲. خدمات حمل و نقل.....
۲۱	۶-۳. خدمات عمومی.....
۲۲	جمع بندی.....
۲۷	منابع و مأخذ.....

تحلیل بخش حقیقی اقتصاد ایران ۷. عملکرد رشد اقتصادی سال ۱۳۹۵ و پیش‌بینی سال ۱۳۹۶

چکیده

مرکز پژوهش‌های مجلس در سلسله گزارش‌های تحلیل بخش واقعی اقتصاد ایران همواره دو دغدغه مهم نظام آماری کشور یعنی یکسان‌سازی سال پایه نهادهای آماری و تدوین تقویم انتشار و الزام به رعایت آن را مطرح نموده است. خوشبختانه در سال ۱۳۹۶ شاهد یکسان‌سازی سال پایه حساب‌های ملی بانک مرکزی جمهوری اسلامی و مرکز آمار ایران هستیم. همچنین در فروردین‌ماه سال ۱۳۹۶ بانک مرکزی تقویم انتشار آمارهای خود را بر روی سایت خود منتشر کرد و تاکنون نیز خود را ملزم به رعایت این تقویم دانسته است که این امر می‌تواند گامی به جلو در جهت بهبود کیفیت حساب‌های ملی و افزایش شفافیت عملکرد متغیرهای بخش واقعی اقتصاد ایران باشد.

در سال‌های اخیر یکی از مهمترین علل تفاوت آمارهای حساب‌های ملی دو نهاد آماری منتشرکننده این آمار به تفاوت در سال پایه نسبت داده می‌شد. مقایسه آمار حساب‌های ملی این دو نهاد نشان می‌دهد هرچند اختلاف آمارها نسبتاً کاهش یافته است با این حال همچنان تفاوت چشمگیری به‌خصوص در آمار ارائه شده این دو نهاد آماری برای بخش‌های اقتصادی وجود دارد.

بررسی وضعیت اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۵ نشان می‌دهد ۲/۷ واحد درصد از رشد اقتصادی ۱۲/۵ درصدی اعلام شده توسط بانک مرکزی ناشی از بخش غیرنفتی اقتصاد بوده است. با توجه به تکمیل شدن ظرفیت‌های خالی تولید نفت تداوم این روند مورد انتظار نخواهد بود.

مقایسه تولید ناخالص داخلی کشور (به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰) در سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۰ نشان می‌دهد این متغیر حدود ۵ درصد رشد داشته است. همچنین بررسی وضعیت بخش‌های مختلف اقتصاد ایران نسبت به سال ۱۳۹۰ نشان می‌دهد بین چهار گروه اصلی کشاورزی، نفت، خدمات و صنایع و معادن تنها ارزش‌افزوده گروه صنایع و معادن نسبت به سال ۱۳۹۰ کاهش داشته است و به ۹۵ درصد از ارزش‌افزوده سال ۱۳۹۰ خود رسیده است. در این دوره گروه کشاورزی، نفت، خدمات به ترتیب ۲۷، ۹ و ۷ درصد رشد داشته‌اند. در گروه صنایع و معادن، بیشترین کاهش بین بخش‌های اقتصادی مربوط به بخش ساختمان است. در واقع ارزش‌افزوده این بخش در سال ۱۳۹۵ حدود ۶۳ درصد ارزش‌افزوده این بخش در سال ۱۳۹۰ است. در گروه خدمات نیز علیرغم رشد کلی خدمات، بخش‌های خدمات بازرگانی و نیز خدمات اجتماعی همچنان به سطح تولید سال ۱۳۹۰ نرسیده‌اند. همچنین مقایسه

درآمد ملی این دو سال نشان می‌دهد سال ۱۳۹۵ درآمد ملی ۸۰ درصد درآمد ملی سال ۱۳۹۰ است. طبق بررسی گزارش حاضر با در نظر گرفتن جدیدترین آمار و اطلاعات در دسترس برآورد وزارت جهاد کشاورزی از تولید محصولات کشاورزی، برآورد هزینه‌های عمرانی و جاری دولت تا انتهای سال ۱۳۹۶، تحولات مورد انتظار از تولید و صادرات نفت تا انتهای سال جاری و برآوردهای شرکت‌ها و تشکل‌های مرتبط با صنایع مختلف شامل خودروسازی، محصولات پتروشیمی و ... راجع به میزان تولیدات محصولاتشان در انتهای سال ۱۳۹۶ پیش‌بینی می‌شود که رشد ارزش افزوده بخش‌های کشاورزی در سال ۱۳۹۶، ۳/۸ نفت ۴/۱، صنعت ۶، ساختمان ۲/۵ و خدمات ۲/۸ درصد باشد.

برآورد مرکز پژوهش‌ها از رشد اقتصادی سال ۱۳۹۶ در حدود ۳/۷ درصد است که نسبت به پیش‌بینی قبلی مرکز پژوهش‌ها تفاوتی نداشته است. صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی در آخرین گزارش‌های خود رشد اقتصادی کشور در سال ۲۰۱۷ را به ترتیب ۳/۳ و ۴ درصد پیش‌بینی کرده‌اند.

مقدمه

در سال‌های اخیر یکی از مهمترین علل تفاوت آمارهای حساب‌های ملی دو نهاد آماری منتشرکننده این آمار به تفاوت در سال پایه نسبت داده می‌شود. با این حال در سال ۱۳۹۶ پس از سال‌ها بانک مرکزی و مرکز آمار ایران حساب‌های ملی را با سال پایه یکسان (۱۳۹۰) منتشر کرده‌اند که این موضوع می‌تواند شروعی برای اصلاح نظام آماری کشور در نظر گرفته شود. مقایسه آمار حساب‌های ملی این دو نهاد نشان می‌دهد هرچند اختلاف آمارها نسبتاً کاهش یافته است با این حال همچنان تفاوت چشمگیری به خصوص در آمار ارائه شده این دو نهاد آماری برای بخش‌های اقتصادی وجود دارد.

مرکز آمار ایران در تاریخ ۱۸ خردادماه ۱۳۹۶ رشد اقتصادی سال ۱۳۹۵ را به قیمت ثابت سال ۱۳۷۶ برابر ۸/۳ درصد اعلام کرده بود با این حال اخیراً با تغییر سال پایه حساب‌های ملی خود، رشد اقتصادی این سال را به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰ برابر ۱۱/۱ درصد اعلام کرده است و بانک مرکزی نیز رشد اقتصادی ۱۳۹۵ را ۱۲/۵ درصد (به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰) اعلام کرد. هرچند با یکسان شدن سال پایه این دو نهاد آماری رقم رشد اقتصادی اعلام شده توسط این دو نهاد به هم نزدیک شده است با این حال بررسی رشد بخش‌های اقتصادی نشان از تفاوت قابل توجه ارقام اعلام شده توسط این دو نهاد را نشان می‌دهد. برای مثال رشد اقتصادی بدون نفت اعلام شده توسط این دو نهاد به ترتیب ۳/۳ و ۶/۴ درصد است این مسئله برای رشد بخش‌ها نیز وجود دارد که در جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱. رشد اقتصادی سال ۱۳۹۵ به تفکیک بخش‌های اقتصادی اعلامی بانک مرکزی و مرکز آمار

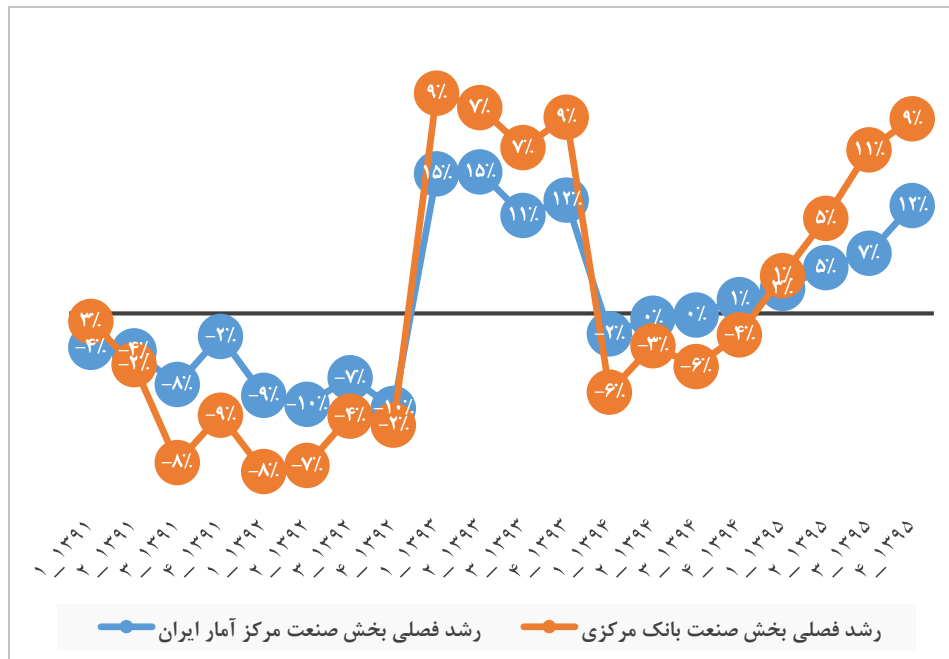
(درصد)

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	مرکز آمار ایران	
۴/۲	۲	گروه کشاورزی
۶/۹	۶/۵	صنعت
۶/۸	۲۳/۱	تأمین آب، برق و گاز طبیعی
-۱۳/۱	-۱۱/۳	رشد بخش ساختمان
۳/۶	۵/۸	رشد بخش خدمات
۶/۲	۵/۱	عمده و خرده فروشی، هتل و رستوران
۶/۷	۹/۴	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات
۱/۷	۳۹/۱	واسطه‌گری‌های مالی
۱/۸	۵/۱	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار
۲	۱/۳	امور عمومی، آموزش، بهداشت و مددکاری
۰/۱	۲/۱	خدمات اجتماعی، شخصی و خانگی
۳/۳	۶/۴	رشد اقتصادی بدون نفت
۱۳/۴	۱۱/۱	رشد اقتصادی

مآخذ: حساب‌های ملی مرکز آمار ایران و بانک مرکزی.

همچنین در برخی آمارها هرچند رشد سال ۱۳۹۵ این دو نهاد به یکدیگر نزدیک است با این حال مقایسه سری زمانی این دو نهاد نشان‌دهنده تفاوت آشکار در برخی فصول است. برای مثال رشد بخش صنعت بانک مرکزی و مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵ به ترتیب ۶/۹ و ۶/۵ درصد اعلام شده است که نسبتاً به یکدیگر نزدیک می‌است. با این حال همان‌طور که در نمودار ۱ مشاهده می‌کنید رشد فصلی بخش صنعت این دو نهاد در برخی فصول حتی اختلاف ۸ درصدی با یکدیگر دارند.

نمودار ۱. رشد فصلی بخش صنعت بانک مرکزی و مرکز آمار ایران

مأخذ: حساب‌های ملی بانک مرکزی و مرکز آمار ایران

همچنین بررسی سهم بخش‌ها از تولید ناخالص داخلی نشان‌دهنده اختلافات جدی در آمار این دو نهاد است. برای مثال سهم بخش صنعت از تولید ناخالص داخلی سال ۱۳۹۵ در حساب‌های ملی بانک مرکزی و مرکز آمار به ترتیب ۱۲/۱ و ۱۶/۹ درصد است. مشخص نیست آیا تفاوت در تعریف این دو نهاد از صنعت باعث چنین اختلافی در آمار شده است یا تفاوت در نمونه‌گیری؟

موارد ذکر شده نشان می‌دهد علی‌رغم گام‌های مثبت برداشته شده همچنان مسائل مهمی در رابطه با حساب‌های ملی پابرجا هستند که این موضوع نوعی از بحران آماری در کشور را نشان می‌دهد که به‌نظر می‌رسد چاره‌جویی برای آن قبل از هر نوع برنامه‌ریزی و سیاستگذاری ضروری است.

رشد اقتصادی دو رقمی سال ۱۳۹۵ بیشتر تحت تأثیر رشد صادرات نفتی و در نتیجه بخش نفت بوده است. بنابراین تداوم این رشد اقتصادی برای سال ۱۳۹۶ تا حد زیادی دور از دسترس خواهد بود. در این گزارش تلاش می‌شود تا ضمن ارزیابی عملکرد بخش‌های مختلف اقتصاد در سال ۱۳۹۵ با توجه به آخرین آمار در دسترس، چشم‌اندازی از سال ۱۳۹۶ و تحولات انتظاری در بخش واقعی اقتصاد تا پایان این سال ارائه شود.

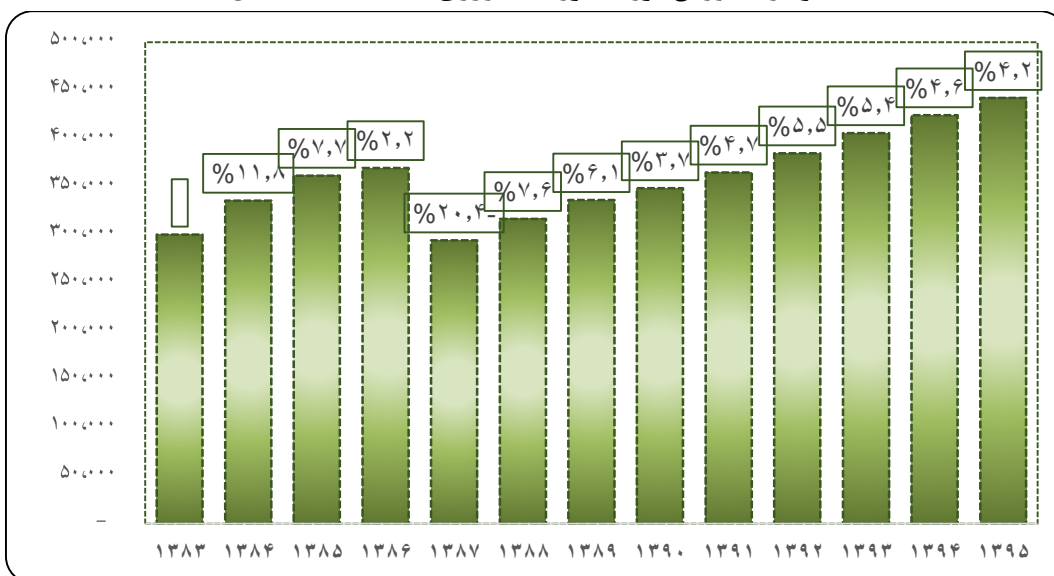

۱. بخش کشاورزی

بخش کشاورزی در ایران یکی از بخش‌هایی است که عملکرد آن در ایجاد ارزش افزوده بیش از هر چیز تابعی از عواملی همچون میزان بارندگی، جریان‌های سطحی، سطح زیرکشت، میزان استحصال آب از منابع آب زیرزمینی و... است. نتیجه این وضعیت آن بوده است که عملکرد بخش کشاورزی تقریباً مستقل از چرخه‌های تجاری (رونق و رکود) در اقتصاد ایران بوده است. رشد ارزش افزوده گروه کشاورزی در سال ۱۳۹۵ براساس اعلام بانک مرکزی و مرکز آمار ایران به ترتیب ۴/۲ و ۲ درصد بوده است. نمودار ۲ نشان می‌دهد ارزش افزوده این بخش از سال ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۵ بجز سال ۱۳۸۷ روندی صعودی داشته است. براساس اعلام بانک مرکزی، نرخ رشد این بخش طی دوره ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ بین ۳/۷ تا ۵/۵ درصد متغیر بوده که متوسط نرخ رشد این بخش طی این ۵ سال ۴/۷ درصد بوده است.

ارزیابی جدیدترین برآوردهای وزارت جهاد کشاورزی از تولید انواع اقلام محصولات کشاورزی تا پایان سال ۱۳۹۶ حاکی از آن است که رشد ارزش افزوده بخش کشاورزی (به قیمت ثابت) در سال ۱۳۹۶ حدود ۳/۸ درصد خواهد بود.

نمودار ۲. ارزش افزوده گروه کشاورزی به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰ (میلیارد ریال)

مأخذ: حساب‌های ملی بانک مرکزی.

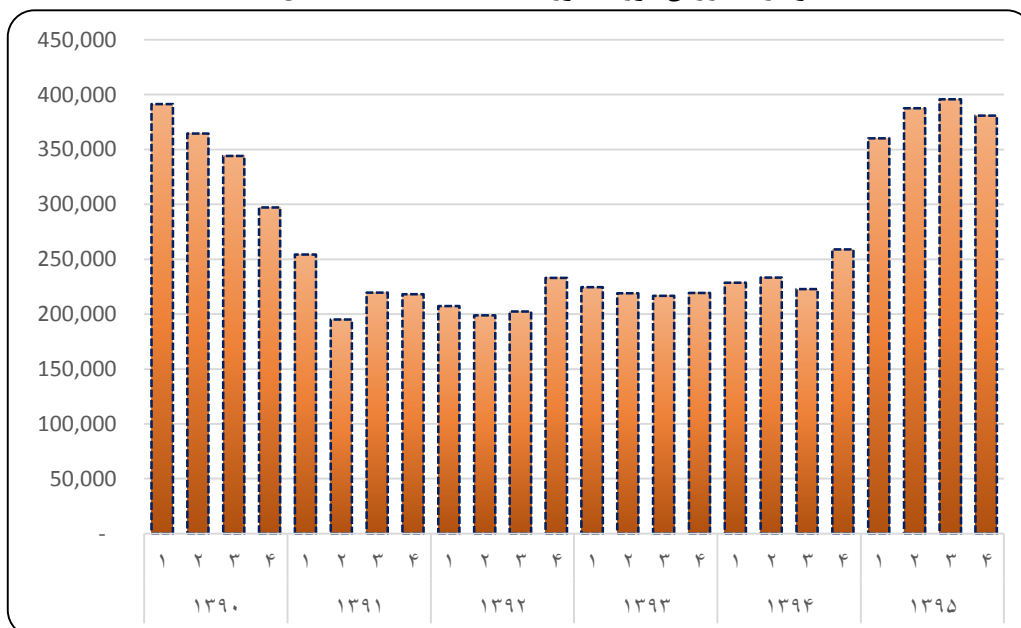
۲. بخش نفت خام و گاز طبیعی

بخش نفت یکی از بخش‌های مهم اقتصاد ایران محسوب می‌شود به طوری که ستانده این بخش تأثیرپذیری بسیار پایینی از تولیدات سایر بخش‌های اقتصادی داشته، اما در عین حال میزان سطح فعالیت در این بخش از کانال‌های مختلفی از جمله هزینه‌های جاری و عمرانی (که در خدمات عمومی و بخش ساختمان دولتی هزینه می‌شوند) بر ستانده سایر بخش‌های اقتصادی تأثیرگذار است.

بر اساس اعلام بانک مرکزی گروه نفت در سال ۱۳۹۵ حدود ۶۲ درصد رشد داشته است که باعث رشد ۹/۸ درصدی تولید ناخالص داخلی شده است این در حالی است که براساس اعلام مرکز آمار ایران بخش استخراج نفت و گاز طبیعی در سال ۱۳۹۵ برابر ۳۵/۳ درصد رشد داشته که باعث رشد ۵/۸ درصدی رشد تولید ناخالص داخلی شده است.

همان‌طور که در نمودار ۳ مشاهده می‌کنید ارزش‌افزوده این بخش در سال ۱۳۹۵ به سطح ارزش‌افزوده آن در سال ۱۳۹۰ رسیده است که به نوعی به معنی تکمیل ظرفیت‌های خالی تولید این بخش است و بنابراین رشد بالایی برای این بخش در سال ۱۳۹۶ قابل انتظار نخواهد بود.

نمودار ۳. ارزش‌افزوده گروه نفت به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰

مأخذ: همان.

جدول ۲ آمار تولید نفت ایران در سال‌های ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷ را براساس گزارش ماهیانه اوپک نشان می‌دهد. ارقام این جدول نشان می‌دهد تولید نفت خام ایران در سه‌ماهه اول سال ۱۳۹۶ (سه‌ماهه دوم سال ۲۰۱۷) ۷ درصد رشد داشته است. به‌طور کلی براساس برآوردهای مرکز پژوهش‌های مجلس

گروه نفت در سال ۱۳۹۶ حدود ۴/۱ درصد رشد خواهد داشت.

(هزار بشکه در روز)

جدول ۲. تولید نفت ایران

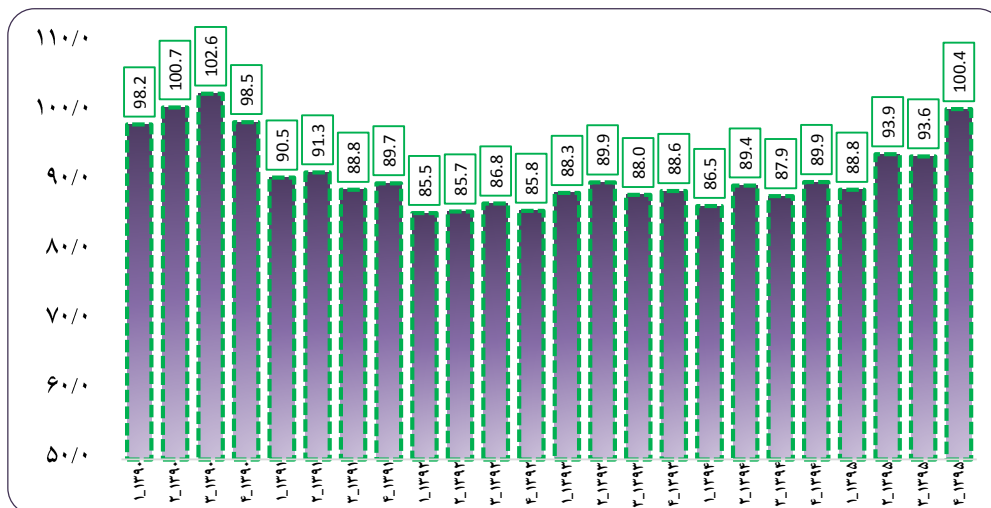
عنوان	فصل ۱	فصل ۲	فصل ۳	فصل ۴
۲۰۱۶	۳,۰۹۶	۳,۵۳۹	۳,۴۶۳	۳,۷۴۱
۲۰۱۷	۳,۷۹۶	۳,۷۸۵		
رشد نسبت به فصل مشابه سال قبل (درصد)	۲۲/۶	۷/۰		

Source: OPEC Monthly Oil Market Report.

۳. بخش صنعت

مقایسه شاخص مقدار تولید بخش صنعت نشان می‌دهد این شاخص در زمستان سال ۱۳۹۵ به رقم شاخص در سال ۱۳۹۰ رسیده است. این موضوع نشان می‌دهد تولید بخش صنعت پس از سپری شدن دوره رکود پنج‌ساله به سطح قبلی خود در سال ۱۳۹۵ رسیده است. با این حال با توجه به رشد منفی سرمایه‌گذاری در سال‌های اخیر و با توجه به پر شدن ظرفیت‌های خالی بخش صنعت انتظار رشد قابل توجهی برای سال‌های آتی در این بخش چندان مورد انتظار نخواهد بود.

نمودار ۴. شاخص مقدار تولید بخش صنعت

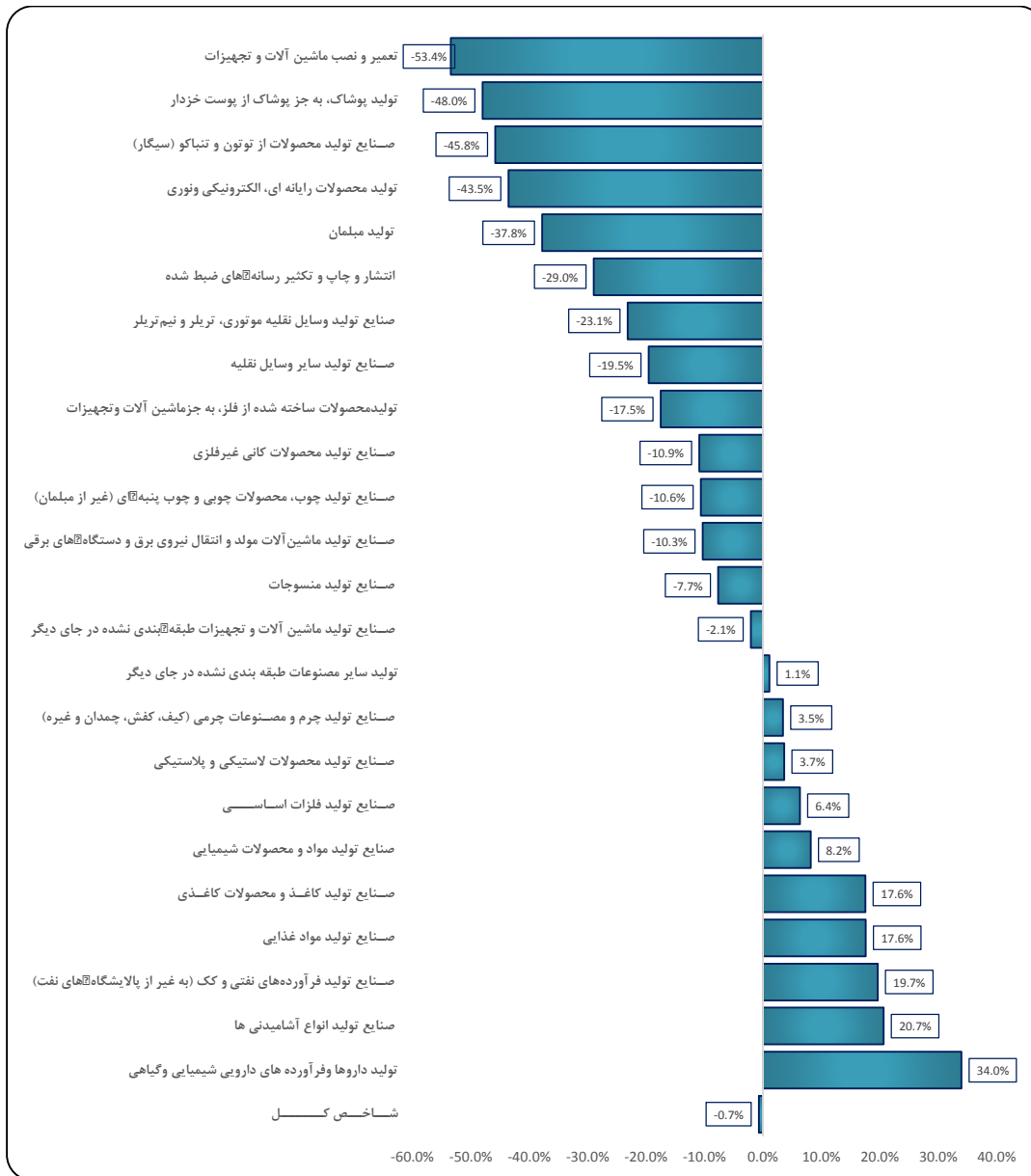
مأخذ: مرکز آمار ایران.

شاخص کل تولید کارگاه‌های بزرگ صنعتی در سال ۱۳۹۵ تقریباً به سطح سال ۱۳۹۰ (۹۹/۳) رسیده است. با این حال بررسی رشد زیربخش‌های صنعت نشان می‌دهد این عدم تغییر به‌طور متوازن رخ نداده و در نتیجه خنثی شدن رشد مثبت و منفی زیربخش‌های بخش صنعت حاصل شده است.

نمودار ۵ رشد شاخص کارگاه‌های بزرگ صنعتی سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۰ را به تفکیک زیربخش‌های صنعت نشان می‌دهد. همان‌طور که در این نمودار مشاهده می‌کنید از ۲۴ زیربخش صنعت تنها ۱۰ بخش در سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۰ رشد داشته‌اند که بیشترین رشد‌ها مربوط به زیربخش‌های تولید دارو، تولید آشامیدنی‌ها و مواد غذایی بوده است. ضمن اینکه از ۱۴ زیربخشی که رشد منفی داشته‌اند ۷ زیربخش بیش از ۲۰ درصد درصد رشد منفی داشته‌اند که این موضوع وضعیت وخیم این صنایع را در سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۰ نشان می‌دهد. با این حال همان‌طور که در نمودار ۶ مشاهده می‌کنید سهم پایین این بخش‌ها در شاخص کل صنعت باعث شده است که رشد منفی این زیربخش‌ها تأثیر چندانی بر رشد کلی بخش صنعت نگذارد. به‌طور کلی بیشترین تأثیر مثبت بر شاخص کارگاه‌های بزرگ صنعتی در این دوره مربوط به زیربخش‌های تولید محصولات شیمیایی، صنایع غذایی و فلزات اساسی بوده است. ضمن اینکه بیشترین تأثیرپذیری منفی این شاخص نیز از زیربخش‌های وسایل نقلیه موتوری و کانی‌های غیرفلزی بوده است. برآوردها نشان می‌دهد اگر صنایعی که نسبت به سال ۱۳۹۰ زیر ظرفیت تولید می‌کنند تولید خود را به سطح تولید سال ۱۳۹۰ برسانند باعث رشد ۶ درصدی بخش صنعت خواهند شد.

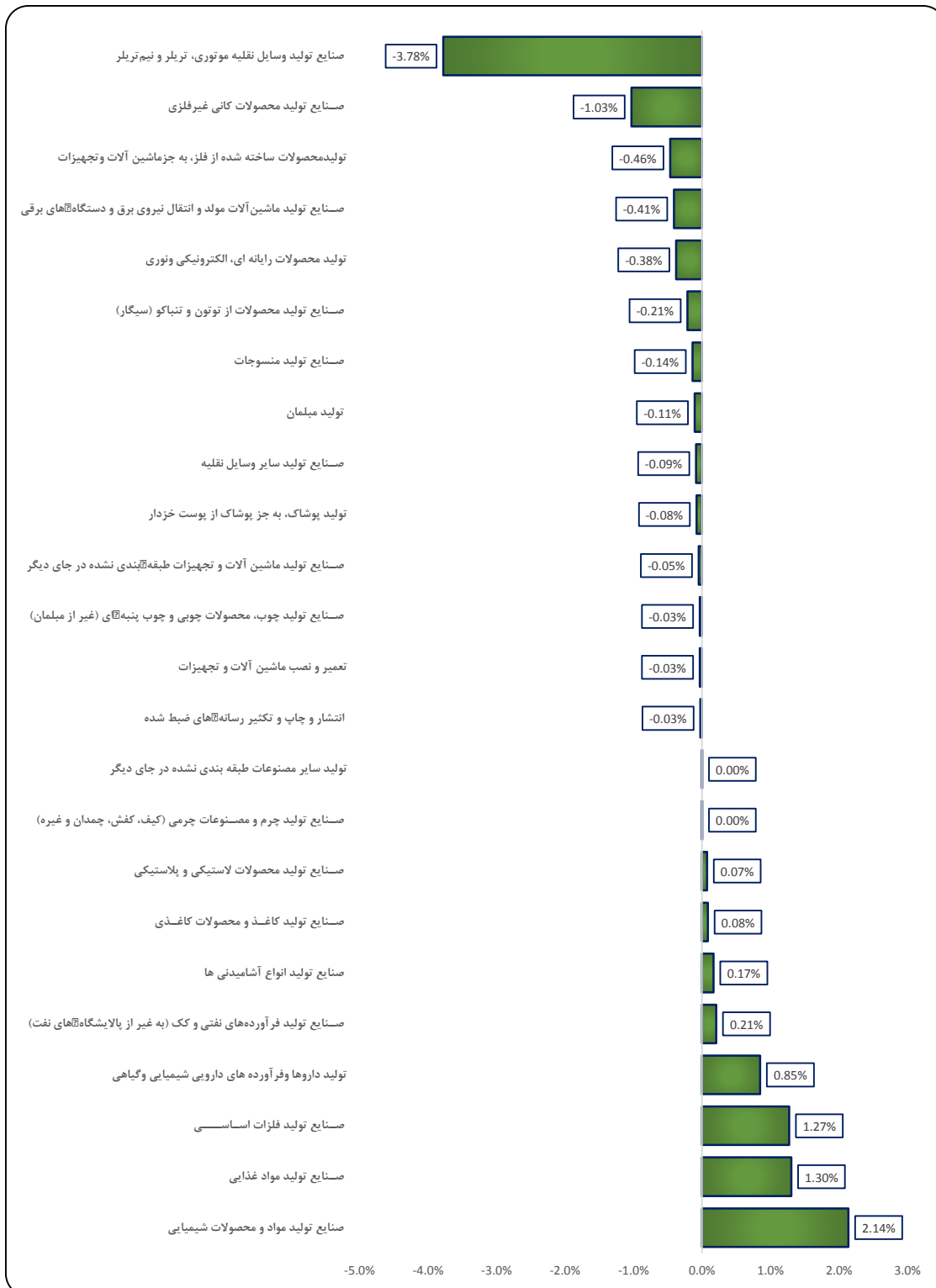

نمودار ۵. رشد شاخص کارگاه‌های بزرگ صنعتی سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۰ به تفکیک زیربخش‌های صنعت

مأخذ: آمار تولید کارگاه‌های بزرگ صنعتی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

نمودار ۶. سهم بخش‌های مختلف صنعت از رشد سال ۱۳۹۵ این بخش نسبت به سال ۱۳۹۰

مأخذ: همان.

مرکز آمار ایران در آخرین گزارش منتشره خود از رشد اقتصادی سال ۱۳۹۵، رشد بخش صنعت در این دوره زمانی را برابر با ۶/۵ درصد اعلام کرده است. ضمن اینکه بانک مرکزی نیز رشد بخش صنعت را ۶/۹ درصد اعلام کرده است. برآوردهای مرکز پژوهش‌های مجلس درباره رشد بخش صنعت در سال ۱۳۹۶ با توجه به فعالیت‌های زیربخش‌های منتخب بخش صنعت و پیش‌بینی تولید آنها تا انتهای سال جاری حاکی از آن است که رشد ارزش‌افزوده بخش صنعت در سال ۱۳۹۶ حدود ۶ درصد خواهد بود که در تحلیل چرایی حصول این عدد، در ادامه گزارش و به تفکیک زیربخش‌های منتخب بخش صنعت توضیحاتی ارائه می‌شود. بررسی ضریب اهمیت زیربخش‌های مختلف صنعت در شاخص تولید کارگاه‌های بزرگ صنعتی نشان می‌دهد ۸۰ درصد تولید صنعتی کشور تحت تأثیر ۵ صنعت محصولات شیمیایی (۲۶ درصد)، فلزات اساسی (۲۰ درصد)، وسایل نقلیه موتوی (۱۶/۵ درصد)، کانی‌های غیرفلزی (۹/۵ درصد) و صنایع غذایی (۷/۵) است.

۳-۱. مواد و محصولات شیمیایی

مهمترین زیربخش بخش تولید مواد و محصولات شیمیایی، محصولات پتروشیمی است.

جدول ۳. ضریب اهمیت زیربخش‌های صنایع تولید مواد و محصولات شیمیایی

نام زیربخش	ضریب اهمیت در بخش
تولید مواد شیمیایی اساسی بجز کود و ترکیبات ازت	۳۷/۹
تولید کود شیمیایی و ترکیبات ازت	۱۵/۲
تولید مواد پلاستیکی به شکل اولیه و ساخت لاستیک مصنوعی	۳۹/۲
تولید سموم دفع آفات و سایر فرآورده‌های شیمیایی مشابه	۰/۱
تولید انواع رنگ و روغن جلا و پوشش‌های مشابه	۰/۸
تولید صابون، مواد پاک‌کننده و لوازم بهداشتی و آرایشی	۵/۲
تولید سایر فرآورده‌های شیمیایی طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	۰/۹
تولید الیاف مصنوعی	۰/۷

براساس آمار شرکت ملی صنایع پتروشیمی میزان تولید محصولات پتروشیمی در سه‌ماهه اول سال ۱۳۹۶ برابر ۱۳/۵ میلیون تن بوده است که نسبت به دوره مشابه سال قبل ۵/۵ درصد رشد نشان می‌دهد و طبق برنامه قرار است تا پایان سال ۱۳۹۶ تولیدات محصولات پتروشیمی به ۵۷ میلیون تن برسد. این درحالی است که ظرفیت اسمی این صنعت برابر ۷۲ میلیون تن است. به‌طور کلی در سال‌های اخیر تولید این محصولات همواره روند صعودی داشته است و پیش‌بینی می‌شود در سال ۱۳۹۶ رشد تولید محصولات پتروشیمی به ۶ درصد برسد.

۳-۲. فلزات اساسی

جدول ۴ نشان می‌دهد تولید محصولات اولیه آهن و فولاد بیش از ۷۸ درصد از بخش فلزات اساسی را تشکیل می‌دهد. در ادامه به بررسی وضعیت تولیدات آهن و فولاد در کشور پرداخته می‌شود.

جدول ۴. ضریب اهمیت زیربخش‌های صنایع تولید فلزات اساسی

نام زیربخش	ضریب اهمیت در بخش (درصد)
تولید محصولات اولیه آهن و فولاد	۷۸
تولید فلزهای اساسی گرانبها و سایر فلزات غیرآهنی	۲۰
ریخته‌گری آهن و فولاد	۲

براساس آمار انجمن تولیدکنندگان فولاد ایران، تولید فولاد خام و محصولات فولادی در سه‌ماهه اول سال ۱۳۹۶ نسبت به دوره مشابه سال قبل ۱۳ درصد رشد داشته است و با توجه به وضعیت موجود رشد این محصولات در سال ۱۳۹۶، ۱۰ درصد پیش‌بینی می‌شود. همچنین آمار مصرف ظاهری محصولات فولادی نشان می‌دهد علیرغم رشد ۲۳ درصدی کل محصولات فولادی، مصرف تیرآهن و میلگرد رشد منفی ۷ درصدی داشته است.

جدول ۵. تولید و مصرف ظاهری فولاد و محصولات فولادی (درصد)

عنوان	تولید		مصرف ظاهری	
	سه‌ماهه ۱۳۹۵	سه‌ماهه ۱۳۹۶	سه‌ماهه ۱۳۹۵	سه‌ماهه ۱۳۹۶
تیرآهن و میلگرد	۱۷۷۱	۱۷۷۴	۱۷۰۱	۱۵۸۱
ورق گرم، ورق سرد و ورق پوشش‌دار	۲۴۴۷	۲۷۷۱	۲۴۰۸	۳۳۸۴
سایر محصولات فولادی	۹۰	۲۲۵	۱۰۶	۲۲۸
کل محصولات فولادی	۴۳۰۸	۴۷۷۰	۴۲۱۵	۵۱۹۳
فولاد خام	۴۶۸۷	۵۳۱۲	۳۷۰۳	۳۶۲۳

مأخذ: انجمن تولیدکنندگان فولاد ایران.

۳-۳. وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم‌تریلر

جدول ۶ نشان می‌دهد تولید وسایل نقلیه موتوری بیش از ۷۵ درصد از بخش وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم‌تریلر را تشکیل می‌دهد. در ادامه به بررسی وضعیت تولیدات خودرو در کشور پرداخته می‌شود.

جدول ۶. ضریب اهمیت زیربخش‌های صنایع تولید وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم‌تریلر (درصد)

نام زیربخش	ضریب اهمیت در بخش
۱ تولید وسایل نقلیه موتوری	۷۶
۲ تولید بدنه و اتاق برای وسایل نقلیه موتوری و ساخت تریلر و نیم‌تریلر	۱
۳ تولید قطعات و لوازم الحاقی وسایل نقلیه موتوری	۲۳

آمار سه‌ماهه تولیدات خودرو نشان می‌دهد تولید خودرو در سال جاری رشد چشمگیری داشته به طوری که تولید خودروهای سواری از حدود ۲۴۴ هزار دستگاه به ۲۹۰ هزار دستگاه در سه‌ماهه اول سال ۱۳۹۶ رسیده است. به طور کلی مجموع تولیدات خودرو در سه‌ماهه ابتدای سال جاری رشد ۱۵/۲ درصدی را تجربه کرده است.

جدول ۷. آمار مقایسه‌ای تولید سه‌ماهه خودرو

انواع خودرو	سه‌ماهه اول ۱۳۹۵	سه‌ماهه اول ۱۳۹۶	درصد رشد
تولید کل سواری	۲۴۴۲۹۴	۲۹۰۴۳۲	۱۸/۹
تولید کل وانت	۱۹۰۰۲	۱۲۹۲۵	-۳۲
تولید کل مینی‌بوس و میدل‌باس	۱۳۸	۲۰۰	۴۴/۹
تولید کل اتوبوس	۱۹۹	۳۱۶	۵۸/۸
تولید کل کامیون، کامیونت و کشنده	۲۵۰۶	۲۴۶۲	-۱/۸
جمع کل انواع خودرو	۲۶۶۱۶۴	۳۰۶۵۴۵	۱۵/۲

مأخذ: وزارت صنعت، معدن و تجارت.

عملکرد سه شرکت اصلی تولیدکننده خودرو (ایران خودرو، سایپا و پارس خودرو) نشان‌دهنده رشد ۱۲ درصدی تولیدات در سه‌ماهه اول سال جاری است. با این حال، پیش‌بینی هریک از شرکت‌ها از تولید سال ۱۳۹۶ نشان می‌دهد این شرکت‌ها خود مجموعاً حدود ۵ درصد کاهش تولید برای خودروهای سواری در سال ۱۳۹۶ پیش‌بینی می‌کنند. در مجموع برآوردهای مرکز پژوهش‌های مجلس براساس آمار عملکرد تولید سه‌ماهه، پیش‌بینی عملکرد شرکت‌های خودروسازی و تجربه سالیان اخیر نشان می‌دهد تولیدات خودرو در سال جاری حدود ۱۰ درصد رشد خواهد داشت.

جدول ۸. عملکرد تولید خودرو سواری شرکت‌های بوردی در سال ۱۳۹۴ و برآورد تولید آن در سال ۱۳۹۵

درصد رشد به ۱۳۹۶ ۱۳۹۵	پیش‌بینی ۱۳۹۶	عملکرد ۱۳۹۵	درصد رشد سه‌ماهه به ۱۳۹۵ سه‌ماهه ۱۳۹۶	عملکرد سه‌ماهه ۱۳۹۶	عملکرد سه‌ماهه ۱۳۹۵	آمار تولید خودروی سواری
-۱۴/۹	۵۳۷،۷۳۹	۶۳۲۲۵۲	۸	۱۴۲۷۹۵	۱۲۷۸۳۹	ایران خودرو
-۰/۴	۴۳۴،۰۰۰	۴۳۵،۸۴۰	۶	۸۸،۴۸۰	۸۳،۴۰۹	سایپا
۱۷/۲	۲۳۴،۸۲۰	۲۰۰،۴۱۵	۲۶/۷	۴۵،۵۳۱	۳۵،۹۴۴	پارس خودرو
-۴/۹	۱۲۰،۶۵۵۹	۱۲۶،۸۵۰۷	۱۲/۰	۲۷۶۸۰۶	۲۴۷۱۹۲	جمع

مأخذ: گزارش‌های پیش‌بینی درآمد هر سهم براساس عملکرد سه‌ماهه، سامانه جامع اطلاع‌رسانی ناشران www.codal.ir

۳-۴. محصولات کانی غیرفلزی

جدول ۹ نشان می‌دهد تولید سیمان، آهک و گچ بیشترین ضریب اهمیت را در زیربخش‌های بخش محصولات کانی غیر فلزی دارد. در ادامه به بررسی وضعیت تولیدات محصول سیمان پرداخته می‌شود.

جدول ۹. ضریب اهمیت زیربخش‌های بخش محصولات کانی غیرفلزی

ضریب اهمیت در بخش	نام زیربخش
۷/۷	تولید شیشه‌جام و محصولات شیشه‌ای
۳/۶	تولید محصولات سرامیکی نسوز
۲۱/۳	تولید سایر محصولات گلی و سرامیکی غیرنسوز ساختمانی
۱/۵	تولید سایر محصولات چینی و سرامیکی (شامل ظروف چینی)
۵۶/۷	تولید سیمان، آهک و گچ
۶/۴	تولید محصولات ساخته شده از بتن، سیمان و گچ
۲/۹	تولید سایر محصولات کانی غیرفلزی طبقه‌بندی نشده در جای دیگر

بررسی تولید سیمان در سه‌ماهه اول سال ۱۳۹۶ نشان می‌دهد تولید و مصرف ظاهری این محصول طی این دوره به ترتیب رشد منفی ۲/۲۶ و ۱ درصدی داشته است. کاهش تولید سیمان عموماً به دلیل محدودیت صادراتی به دلیل وضع تعرفه ۴۵ درصدی عراق بر واردات سیمان است. همچنین رشد مصرف ظاهری این محصول می‌تواند در نتیجه تحرکاتی مثبت در بخش ساختمان باشد.

جدول ۱۰. میزان تولید و مصرف ظاهری سیمان (تن)

عنوان	تولید	مصرف ظاهری
سه‌ماهه اول ۱۳۹۵	۱۴۲۹۴۱۵۸	۱۱۹۲۳۳۷۴
سه‌ماهه اول ۱۳۹۶	۱۳۹۲۷۰۲۸	۱۲۱۵۵۹۵۹
رشد سه‌ماهه اول ۹۶ نسبت به دوره مشابه سال قبل	۲/۲۶- درصد	۱ درصد

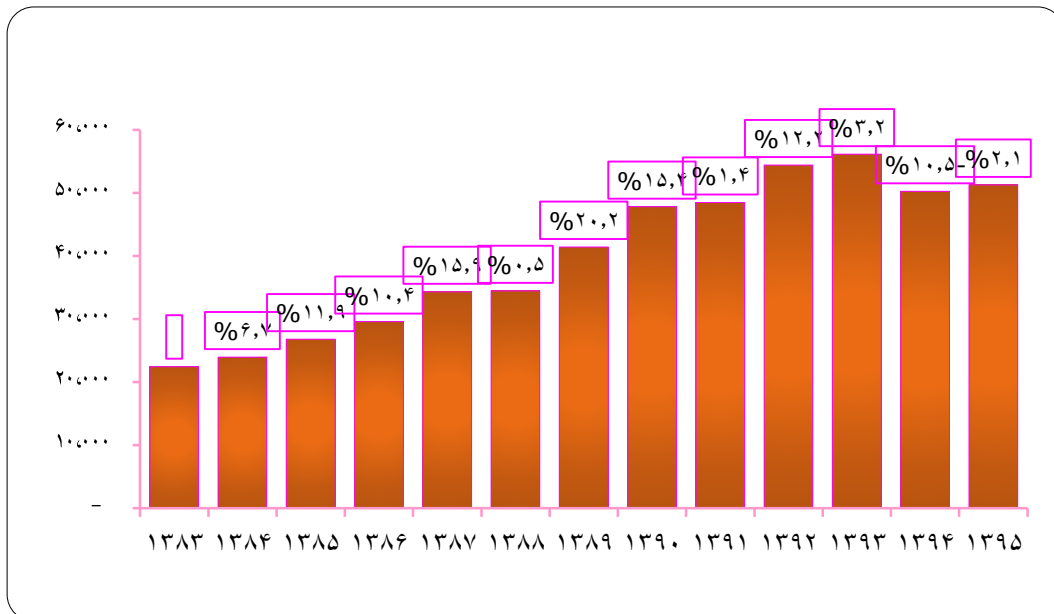
مآخذ: انجمن صنفی کارفرمایان صنعت سیمان و محاسبات محقق.

به‌طور کلی میزان تولید سیمان در کشور از سال ۱۳۹۱ به بعد روندی نزولی به خود گرفته است که عمده دلیل آن تداوم رکود در بخش ساختمان و محدودیت‌های صادراتی مثل اعمال تعرفه وارداتی توسط کشور عراق بوده است. برآوردها نشان می‌دهد میزان تولید سیمان در پایان سال ۱۳۹۶ به ۵۷ میلیون تن خواهد رسید که در نتیجه رشد ۳/۶ درصد برای این محصول در سال ۱۳۹۶ پیش‌بینی می‌شود.

۴. بخش معدن

نمودار ۷ نشان‌دهنده روند تغییرات ارزش‌افزوده بخش معدن (بدون احتساب نفت) طی دوره ۱۳۹۵-۱۳۸۳ است. مشاهده می‌شود که تا سال ۱۳۹۳، ارقام رشد بخش معدن مثبت هستند، با این حال در سال ۱۳۹۴ به‌دلایلی از جمله مشکل کمبود تقاضا شاهد رشد منفی بخش معدن بوده‌ایم. براساس آمار شرکت ایمیدرو، تولید سنگ آهن در دوماهه اول سال ۱۳۹۶ نسبت به دوره مشابه سال قبل ۷ درصد کاهش داشته است. برآوردها حاکی از آن است که این روند در ادامه سال تداوم یابد و پیش‌بینی مرکز پژوهش‌های مجلس از رشد بخش معدن برای سال ۱۳۹۶ حدود ۴- درصد است.

نمودار ۷. ارزش افزوده بخش معدن به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰

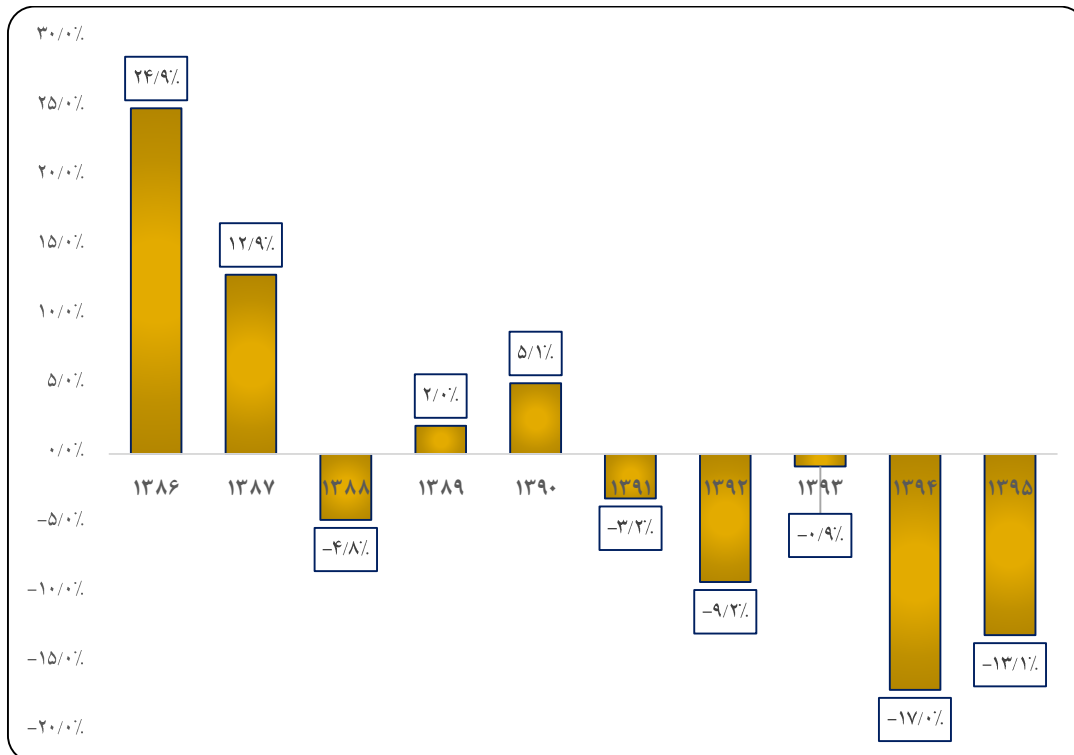
مأخذ: حساب‌های ملی بانک مرکزی.

۵. بخش ساختمان

بخش ساختمان با توجه به ارتباط تنگاتنگی که با بخش‌های بالادستی خود (از قبیل فلزات اساسی، کانی‌های غیرفلزی و ...) داشته و ازسوی دیگر به‌دلیل ارتباط با بخش‌های پایین‌دستی (خدمات مستغلات) از نقش حائز اهمیتی در اقتصاد ایران برخوردار است. نمودار ۸ نشان‌دهنده رشد ارزش افزوده بخش ساختمان طی دوره ۱۳۸۶-۱۳۹۵ است. وضعیت نامطلوب این بخش از سال ۱۳۸۸ که در دو ساله اخیر تشدید شده در این نمودار کاملاً مشهود است. این وضعیت ریشه در رکود مسکن، کاهش مخارج عمرانی دولت و کاهش سرمایه‌گذاری در سایر بخش‌های اقتصادی دارد.

نمودار ۸. رشد ارزش افزوده بخش ساختمان

مأخذ: همان.

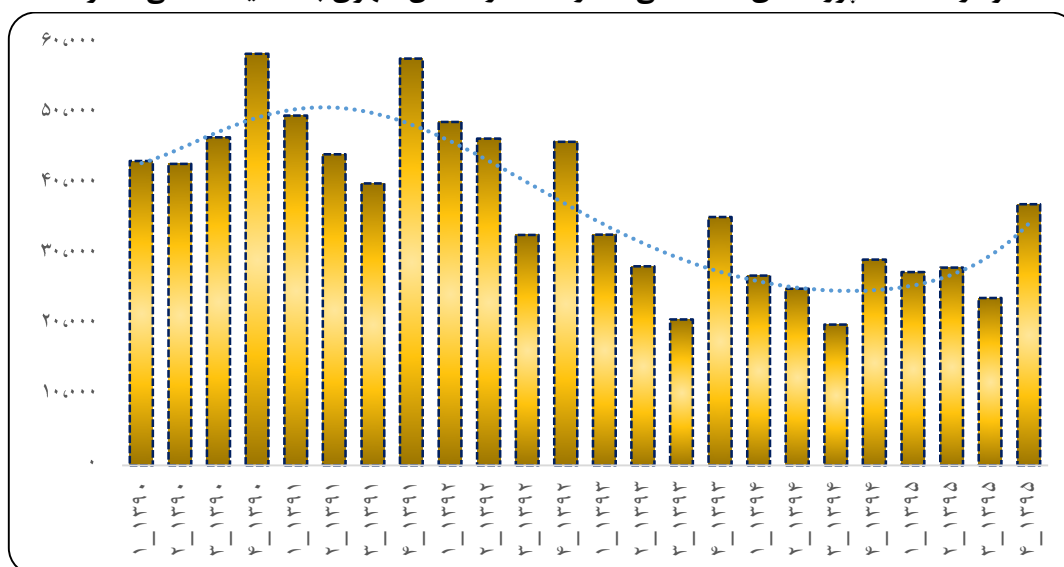
برای تحلیل چشم‌انداز وضعیت بخش ساختمان بهتر است که چشم‌انداز ساختمان‌های دولتی و خصوصی به‌طور مجزا مورد کنکاش قرار گیرد. عملکرد بخش ساختمان دولتی بستگی بالایی به وضعیت مخارج عمرانی دولت دارد. بنابراین اگر برآوردی از مخارج عمرانی دولت در آینده وجود داشته باشد، می‌توان از آن برای برآورد ارزش افزوده بخش ساختمان دولتی استفاده کرد. برای این منظور می‌توان به قانون بودجه مصوب و پیش‌بینی میزان تحقق آن اتکا کرد. در مورد بخش ساختمان غیردولتی نیز تعداد پروانه‌های ساختمانی می‌تواند شاخص پیش‌نگری از آن باشد. در ادامه به‌طور جداگانه به این موارد پرداخته می‌شود.

برآوردها از وضعیت بودجه دولت نشان می‌دهد که میزان تحقق مخارج عمرانی دولت در سال ۱۳۹۶ حدوداً ۴۲۰ هزار میلیارد ریال خواهد بود که رشد تقریباً صفر درصدی نسبت به سال ۱۳۹۵ خواهد داشت. با در نظر گرفتن پیش‌بینی‌ها از رشد شاخص ضمنی مرتبط، رشد حقیقی ساختمان‌های دولتی حدوداً منفی ۱۰ درصد پیش‌بینی می‌شود. بنابراین، از این کانال اثر منفی بر رشد بخش ساختمان در سال ۱۳۹۶ خواهد داشت.

نمودار ۹ تعداد پروانه‌های ساختمانی صادر شده به تفکیک فصلی را نشان می‌دهد. این نمودار نشان می‌دهد که تعداد پروانه‌های ساختمانی صادر شده در سال ۱۳۹۵ برای اولین بار از سال ۱۳۹۱ افزایش

یافته است. رشد تعداد پروانه‌های ساختمانی صادر شده در سال ۱۳۹۵ نسبت به ۱۳۹۴ حدود ۱۵ درصد بوده است. این درحالی است که این رشد در سال قبل حدود ۱۴- درصد بوده است. با این حال، هنوز تعداد پروانه‌های صادر شده حدود ۴۰ درصد از تعداد پروانه‌های صادر شده سال ۱۳۹۱ کمتر است.

نمودار ۹. تعداد پروانه‌های ساختمانی صادر شده در مناطق شهری به تفکیک فصلی - فقره

مأخذ: همان.

با توجه به جمیع نکات ذکر شده فوق، رشد بخش ساختمان در سال ۱۳۹۶ برابر ۲/۵

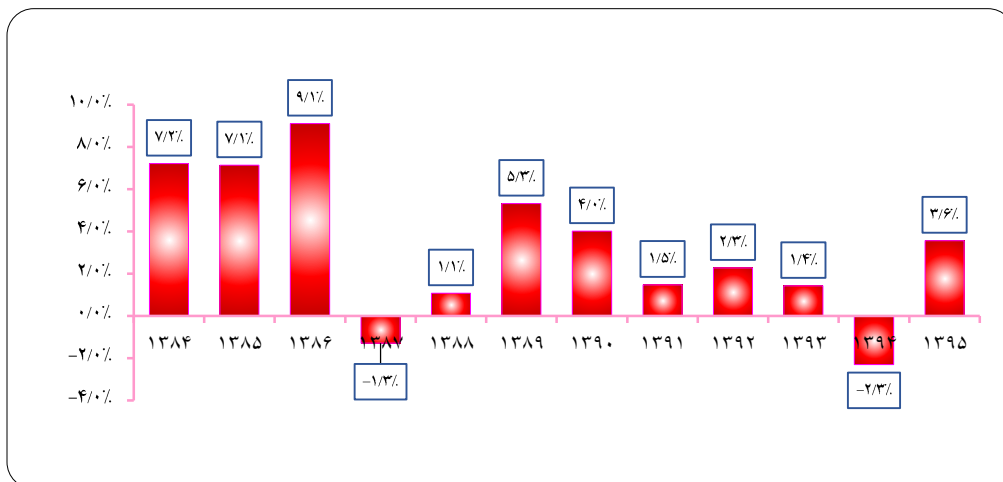
درصد پیش‌بینی می‌شود.

۶. بخش خدمات

نمودار ۱۰ نشان‌دهنده رشد ارزش‌افزوده بخش خدمات از سال ۱۳۸۴ تا سال ۱۳۹۵ است. با توجه به نمودار ملاحظه می‌شود که رشد بخش خدمات که تا حدود زیادی وابسته به رشد سایر بخش‌های اقتصادی است طی این دوره روندی نزولی داشته و در سال ۱۳۹۴ رشد این بخش منفی شده است. با این حال رشد این بخش در سال ۱۳۹۵ با افزایشی قابل ملاحظه به ۳/۶ درصد رسیده است. مرکز آمار ایران نیز رشد بخش خدمات در سال ۱۳۹۵ را ۵/۸ درصد اعلام کرده است. تفاوت ۲/۲ درصدی رشد اعلام شده توسط دو نهاد آماری با توجه به سهم حدود ۵۰ درصدی بخش خدمات از تولید ناخالص داخلی منجر به اختلاف ۱/۱ درصدی رشد اقتصادی اعلامی توسط این دو نهاد شده است.

نمودار ۱۰. رشد ارزش افزوده بخش خدمات (درصد)

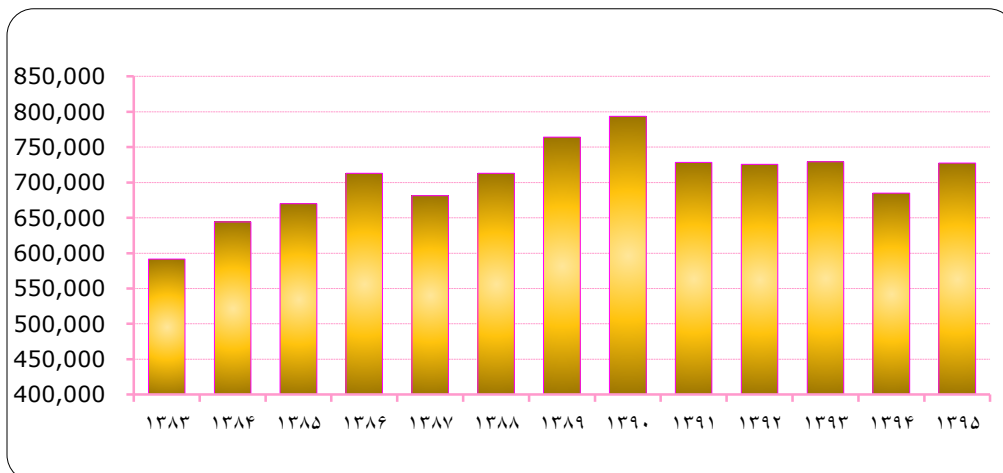
مأخذ: همان.

برآورد مرکز پژوهش‌ها از رشد بخش خدمات با در نظر گرفتن تحولات زیربخش‌های خدمات (که در ادامه گزارش برخی از آنها مورد بررسی قرار می‌گیرد) در سال ۱۳۹۶ برابر با ۲/۸ درصد است.

۶-۱. خدمات بازرگانی

نمودار ۱۱ نشان‌دهنده ارزش افزوده خدمات بازرگانی، رستوران و هتلداری طی دوره ۱۳۸۳ تا سال ۱۳۹۵ به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰ است. همان‌طور که در این نمودار مشاهده می‌کنید ارزش افزوده این بخش در سال ۱۳۹۰ به بیشترین میزان خود رسیده است و با وجود رشد ۶/۲ درصدی در سال ۱۳۹۵ همچنان تفاوت چشمگیری با سال ۱۳۹۰ دارد.

نمودار ۱۱. ارزش افزوده بخش بازرگانی، رستوران و هتلداری

مأخذ: همان.

بر آورد مرکز پژوهش‌ها با توجه به آخرین شواهد آماری در دسترس تا انتهای سال ۱۳۹۵ حاکی از آن است که خدمات بازرگانی در سال ۱۳۹۶ رشدی حدود ۳ درصد خواهد داشت. در تحلیل دلیل این رقم رشد برای سال ۱۳۹۶ باید اشاره کرد که خدمات بازرگانی واسطه بین طرفین عرضه و تقاضای بازار کالا است، زیرا از یکسو ستانده بخش‌هایی همچون کشاورزی و صنعت از کانال خدمات بازرگانی صادر شده و یا در بازار داخلی عرضه می‌شوند و از سوی دیگر کالاهای مورد نیاز فعالیت‌های اقتصادی و نهادهای مختلف که به واسطه واردات یا تولید داخل تأمین می‌شوند از کانال این نوع خدمات در اختیار آنها قرار می‌گیرد. بنابراین قابل انتظار است که ستانده خدمات بازرگانی هم از ستانده بخش‌هایی چون کشاورزی و صنعت متأثر شده و تحت تأثیر حجم تجارت خارجی کشور قرار گیرد. براساس نتایج قسمت‌های قبلی گزارش، برآوردها حاکی از مثبت بودن رشد بخش‌های کشاورزی و صنعت در سال ۱۳۹۶ است. به طوری که رشد مثبت خدمات بازرگانی از این کانال توجیه‌پذیر است. از سوی دیگر، گزارش عملکرد تجارت خارجی کشور^۱ نشان می‌دهد که صادرات دلاری و واردات دلاری کشور در چهارماهه ۱۳۹۶ نسبت به دوره مشابه سال قبل به ترتیب معادل منفی ۱۰ و مثبت ۲۴ درصد رشد داشته‌اند. بنابراین انتظار می‌رود که این روند تا انتهای سال ادامه‌دار بوده و لذا از کانال مذکور نیز انتظار مثبت بودن رشد خدمات بازرگانی در سال ۱۳۹۶ دور از ذهن نیست.

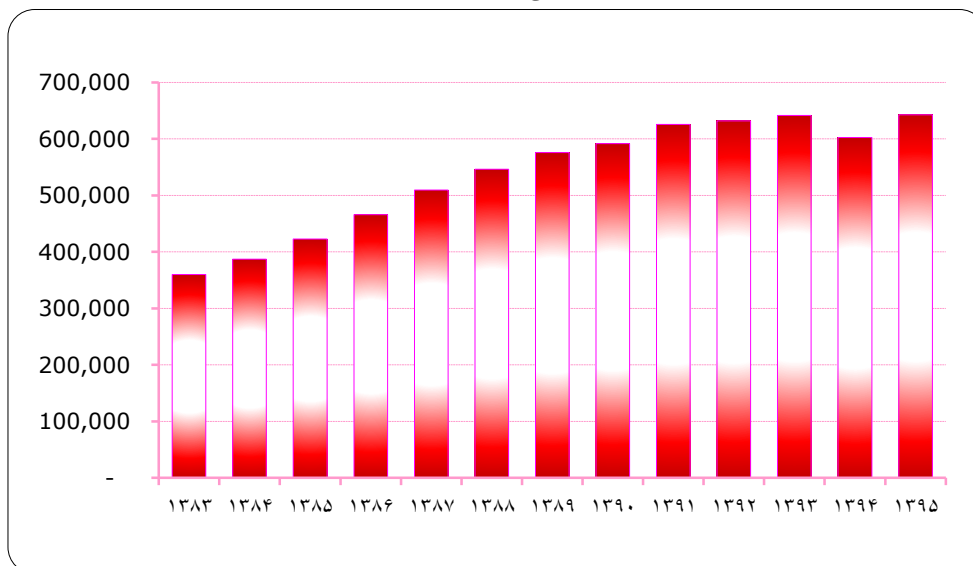
۲-۶. خدمات حمل و نقل

نمودار ۱۲ ارزش افزوده خدمات حمل و نقل از سال ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۵ را نشان می‌دهد. ملاحظه می‌شود که ارزش افزوده این بخش از سال ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۳ تقریباً ثابت بوده و در سال ۱۳۹۴ کاهش قابل توجهی داشته است که رشد ۶/۷ درصدی سال ۱۳۹۵ تا حدودی آن را جبران کرده است.

۱. گمرک جمهوری اسلامی ایران، گزارش عملکرد تجارت خارجی کشور، هشت‌ماهه ۱۳۹۵.

نمودار ۱۲. ارزش افزوده خدمات حمل و نقل

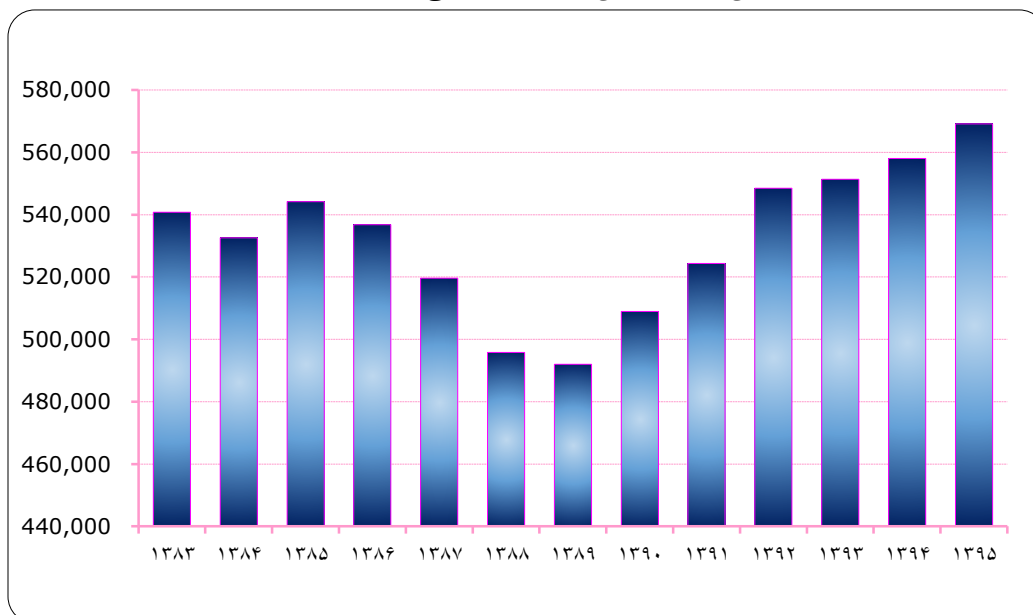
مأخذ: همان.

بر آورد مرکز پژوهش‌ها با توجه به آخرین شواهد آماری در دسترس حاکی از آن است که رشد خدمات حمل و نقل در سال ۱۳۹۶ در حدود ۶/۶ درصد خواهد بود.

۳-۶. خدمات عمومی

خدمات عمومی دربرگیرنده مجموعه خدمات شامل امور عمومی؛ دفاع؛ امنیت و نظم عمومی؛ آموزش و پرورش؛ بهداشت و... است که با توجه به نقش پررنگ دولت در این نوع خدمات از اهمیت خاصی در اقتصاد ایران برخوردار است. براساس آمار بانک مرکزی بخش خدمات عمومی در سال ۱۳۹۵ حدود ۲ درصد رشد داشته است. نمودار ۱۳ ارزش افزوده این بخش را از سال ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۵ نشان می‌دهد. بررسی روند این متغیر نشان می‌دهد تا سال ۱۳۸۹ روند ارزش افزوده این بخش نزولی و پس از این سال به طور پیوسته صعودی بوده است.

نمودار ۱۳. ارزش افزوده بخش خدمات عمومی به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰

مأخذ: همان.

اعتبارات هزینه‌های (جاری) دولت در ارزش افزوده خدمات عمومی دارای نقش مؤثری بوده و بررسی گزیده آمارهای اقتصادی نشان می‌دهد که عملکرد اعتبارات هزینه‌ای دولت در سه‌ماهه سال ۱۳۹۶ نسبت به دوره مشابه سال قبل حدود ۴۹ درصد رشد داشته است، اما نکته مهم این است که با توجه به عملکرد ۲۰۷ هزار میلیارد تومانی هزینه‌های جاری دولت در سال ۱۳۹۵ و برآورد مرکز پژوهش‌ها از تحقق ۲۴۶ هزار میلیارد تومانی هزینه‌های جاری تا پایان سال ۱۳۹۶ انتظار می‌رود تا رشد اسمی هزینه‌های جاری دولت در انتهای سال ۱۳۹۶ برابر با ۱۹ درصد باشد. با در نظر گرفتن رشد شاخص ضمنی مرتبط، برآورد مرکز پژوهش‌ها از رشد حقیقی ارزش افزوده خدمات عمومی در انتهای سال ۱۳۹۵ با توجه به آخرین آمار در دسترس برابر با ۵ درصد است.

جمع‌بندی

مرکز پژوهش‌های مجلس در سلسله گزارش‌های تحلیل بخش واقعی اقتصاد ایران همواره دو دغدغه مهم نظام آماری کشور یعنی یکسان‌سازی سال پایه نهادهای آماری و تدوین تقویم انتشار و الزام به رعایت آن را مطرح کرده است. خوشبختانه با تأکیدات صورت گرفته توسط افراد و نهادهای مسئول جهت یکسان‌سازی سال‌های پایه این دو نهاد آماری، در سال ۱۳۹۶ شاهد یکسان‌سازی سال پایه حساب‌های

۱. در قانون بودجه سال ۱۳۹۶، اعتبارات هزینه‌ای (جاری) کشور در این سال حدود ۲۵۲ هزار میلیارد تومان تصویب شده است.

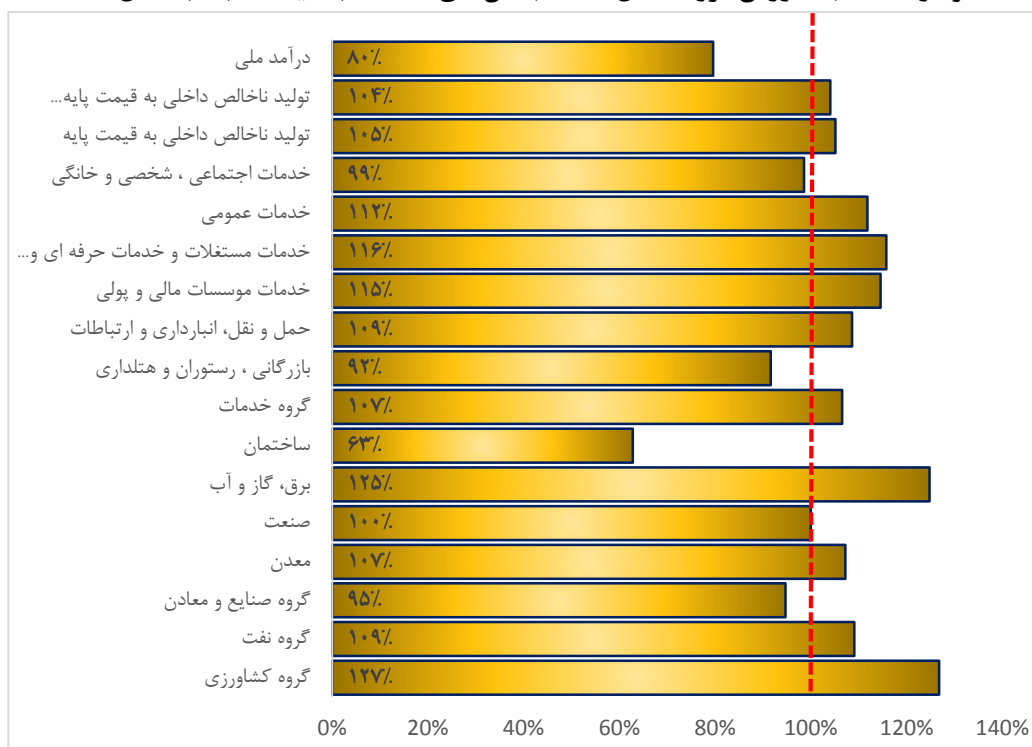

ملی این دو نهاد بوده‌ایم. همچنین در فروردین‌ماه ۱۳۹۶ بانک مرکزی تقویم انتشار آمارهای خود را بر روی سایت خود منتشر کرد و تاکنون نیز خود را ملزم به رعایت این تقویم دانسته است که این موارد می‌تواند گامی به جلو در جهت بهبود حساب‌های ملی و افزایش شفافیت عملکرد متغیرهای بخش واقعی اقتصاد ایران باشد.

در سال‌های اخیر یکی از مهمترین علل تفاوت آمارهای حساب‌های ملی دو نهاد آماری منتشرکننده این آمار به تفاوت در سال پایه نسبت داده می‌شد. با این حال مقایسه آمار حساب‌های ملی این دو نهاد نشان می‌دهد هرچند اختلاف آمارها نسبتاً کاهش یافته است با این حال همچنان تفاوت چشمگیری به خصوص در آمار ارائه شده این دو نهاد آماری برای بخش‌های اقتصادی وجود دارد. به طور کلی همچنان این سؤال وجود دارد که ضرورت تولید آمار حساب‌های ملی توسط دو نهاد دولتی به طور موازی چیست؟ بررسی وضعیت اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۵ نشان می‌دهد تنها ۲/۷ درصد از رشد اقتصادی ۱۲/۵ درصدی اعلام شده توسط بانک مرکزی ناشی از بخش غیرنفتی اقتصاد بوده است. با توجه به تکمیل شدن ظرفیت‌های خالی تولید نفت تداوم این روند مورد انتظار نخواهد بود.

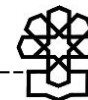
نمودار ۱۴ به خوبی تغییرات متغیرهای بخش واقعی اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۰ را نشان می‌دهد. به طور کلی تولید ناخالص داخلی کشور در سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۰ حدود ۵ درصد رشد داشته است. بررسی وضعیت بخش‌های مختلف اقتصاد ایران نسبت به سال ۱۳۹۰ نشان می‌دهد بین چهار گروه اصلی کشاورزی، نفت، خدمات و صنایع و معادن تنها ارزش افزوده گروه صنایع و معادن نسبت به سال ۱۳۹۰ کاهش داشته است و به ۹۵ درصد از ارزش افزوده سال ۱۳۹۰ خود رسیده است. در این دوره گروه کشاورزی، نفت، خدمات به ترتیب ۲۷، ۹ و ۷ درصد رشد داشته‌اند. در گروه صنایع و معادن، بیشترین کاهش بین بخش‌های اقتصادی مربوط به بخش ساختمان است. در واقع ارزش افزوده این بخش در سال ۱۳۹۵ حدود ۶۳ درصد ارزش افزوده این بخش در سال ۱۳۹۰ است. در گروه خدمات نیز علیرغم رشد کلی خدمات، بخش‌های خدمات بازرگانی و نیز خدمات اجتماعی همچنان به سطح تولید سال ۱۳۹۰ نرسیده‌اند. همچنین مقایسه درآمد ملی این دو سال نشان می‌دهد درآمد ملی سال ۱۳۹۵، ۸۰ درصد از درآمد ملی سال ۱۳۹۰ می‌باشد.

نمودار ۱۴. نسبت ارزش افزوده سال ۱۳۹۵ بخش‌های مختلف به قیمت ثابت به سال ۱۳۹۰

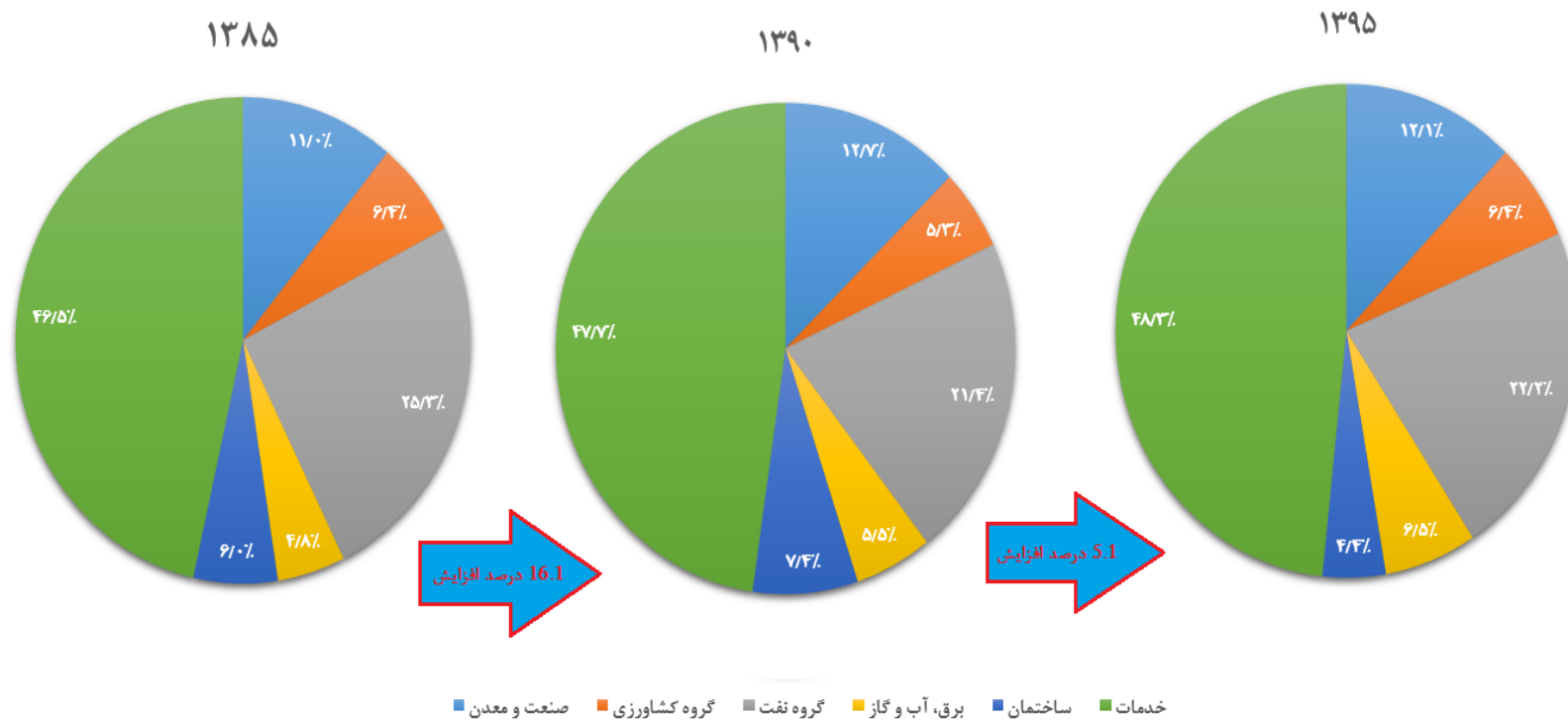

مأخذ: همان.

نمودار ۱۵ سهم بخش‌های اقتصاد در سال‌های ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ را از تولید ناخالص داخلی نشان می‌دهد. همان‌طور که در این نمودار مشاهده می‌کنید سهم بخش خدمات همواره افزایشی بوده و از ۴۶/۵ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۴۸/۳ درصد در سال ۱۳۹۵ رسیده است. سهم بخش صنعت و معدن در سال ۱۳۹۰ نسبت به سال ۱۳۸۵ افزایش داشته با این حال در سال ۱۳۹۵ این سهم کاهش یافته و به ۱۲/۱ درصد تولید ناخالص داخلی رسیده است.

نمودار ۱۵. سهم بخش‌های مختلف از تولید ناخالص داخلی به قیمت پایه در سال‌های ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵

مأخذ: همان.

نتایج گزارش با در نظر گرفتن جدیدترین آمار و اطلاعات در دسترس برآورد وزارت جهاد کشاورزی از تولید محصولات کشاورزی، برآورد هزینه‌های عمرانی و جاری دولت تا انتهای سال ۱۳۹۶، تحولات مورد انتظار از تولید و صادرات نفت تا انتهای سال جاری و برآوردهای شرکت‌ها و تشکل‌های مرتبط با صنایع مختلف شامل خودروسازی، محصولات پتروشیمی و... راجع به میزان تولیدات محصولاتشان در انتهای سال ۱۳۹۶ نشان می‌دهد که رشد ارزش افزوده بخش‌های کشاورزی در سال ۱۳۹۶، ۳/۸، نفت ۴/۱، صنعت ۶، ساختمان ۲/۵ و خدمات ۲/۸ درصد خواهد بود.

برآورد مرکز پژوهش‌ها از رشد اقتصادی سال ۱۳۹۶ در حدود ۳/۷ درصد است که نسبت به پیش‌بینی قبلی مرکز تغییری نداشته است. صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی در آخرین گزارش‌های خود رشد اقتصادی کشور در سال ۲۰۱۷ را به ترتیب ۳/۳ و ۴ درصد پیش‌بینی کرده‌اند. در جدول ۱۱ ارقام رشد به تفکیک بخش‌ها و سهم هر بخش در رشد اقتصادی آورده شده است. نکته‌ای که بسیار حائز اهمیت است مربوط به رشد مثبت بخش ساختمان پس از ۵ سال پیاپی رشد منفی است.

جدول ۱۱. رشد ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی در سال ۱۳۹۵ و پیش‌بینی سال ۱۳۹۶

شرح	رشد سال ۱۳۹۵	رشد سال ۱۳۹۶	سهم در رشد اقتصادی
گروه کشاورزی	۴/۲	۳/۸	۰/۳
گروه نفت	۶۲	۴/۱	۰/۹
گروه صنایع و معادن (صنعت، معدن، ساختمان، آب، برق و گاز)	۶/۹	۴/۷	۱/۱
گروه خدمات	۳/۶	۲/۸	۱/۴
رشد اقتصادی	۱۲/۵	۳/۷	—

مأخذ: بخش‌های قبلی گزارش و محاسبات.

منابع و مأخذ

۱. تحلیل بخش حقیقی اقتصاد ایران؛ عملکرد سه‌ماهه اول و برآورد رشد اقتصادی سال ۱۳۹۵، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۵۰۰۱.
۲. تحلیل بخش حقیقی اقتصاد ایران؛ عملکرد ۶ ماهه اول و برآورد رشد اقتصادی سال ۱۳۹۵، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۵۲۶۹.
۳. تحلیل بخش حقیقی اقتصاد ایران؛ عملکرد ۹ ماهه اول و برآورد رشد اقتصادی سال ۱۳۹۵، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۵۳۳۲.
۴. حساب‌های ملی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
۵. حساب‌های ملی، مرکز آمار ایران.
۶. خلاصه تحولات بخش واقعی اقتصاد ایران، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
۷. گزارش وضعیت بودجه دولت، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
۸. گزارش رشد اقتصادی سال ۱۳۹۵، مرکز آمار ایران.
۹. گزارش تحولات بازار مسکن شهر تهران، بانک مرکزی.
۱۰. گزارش وضعیت سه‌ماهه تجارت خارجی کشور، گمرک جمهوری اسلامی ایران.
۱۱. گزارش وضعیت تسهیلات پرداختی کل بانک‌ها به تفکیک بخش‌های اقتصادی و براساس هدف پرداخت تسهیلات، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
۱۲. گزارش عملکرد تولیدات منتخب صنعتی و معدنی، وزارت صنعت، معدن و تجارت.
۱۳. نماگرهای اقتصادی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
۱۴. قانون بودجه سال ۱۳۹۶ کشور.

15. http://www.opec.org/opec_web/en/

16. www.codal.ir

شماره مسلسل: ۱۵۵۳۴

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: تحلیل بخش حقیقی اقتصاد ایران، ۷. عملکرد رشد اقتصادی سال ۱۳۹۵ و پیش‌بینی سال ۱۳۹۶

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه اقتصاد کلان و مدل‌سازی)

تهیه و تدوین: محمدرضا عبداللهی

همکار: سیده‌ادی موسوی نیک

ناظر علمی: محمد قاسمی

متقاضی: معاونت پژوهش‌های اقتصادی

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. بخش حقیقی

۲. رشد اقتصادی

۳. کشاورزی

۴. صنعت

۵. خدمات

۶. نفت

۷. ساختمان

۸. اقتصاد ایران

تاریخ انتشار: ۱۳۹۶/۶/۱۵